

Datum

2019-04-09

Vår referens

Tilde Tibblin

Planeringssekreterare

tilde.tibblin@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss från Utbildningsdepartementet om Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83) HVO-2019-685

Sammanfattning

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden har fått utredningen *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)* på remiss. Utredningen innehåller bland annat förslag om tolkutbildning, auktorisationskrav, en ny tolklag, förbud om barntolkning och arbete med terminologi. I sammanhanget har förvaltningen tagit reda på fakta kring förvaltningens användande av tolktjänster, under 2018 har hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen fakturerats för tolktjänster om cirka 560 000 kronor exklusive moms (utgör cirka 2,7 % av Malmö stads totala inköp av tolktjänster 2018). Cirka 200 000 kronor av summan omfattar teckenspråkstolk.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens ställer sig i stort positiv till de förslag i utredningen som avser en ökad kvalitet och professionalisering av tolktjänster, men ser risker att kostnaderna för tolktjänster kommer att öka och att det kan komma att råda brist på auktoriserade tolkar framöver, särskilt inom mindre frekventa språk.

Förslag till beslut

1. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande om *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)*.

Beslutsunderlag

- Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)
- Missiv
- Tjänsteskrivelse HVON 2019-04-25 Remiss från Utbildningsdepartementet om Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)
- Förvaltningens förslag till yttrande

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2019-04-16

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2019-04-25

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

I oktober 2017 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare för att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar. Utredningens betänkande *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)* har nu skickats till Malmö stad och därefter till social- och skolnämnderna på remiss.

I utredningens övergripande uppdrag ingick att göra en bred översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar i talade språk (teckenspråk ingår alltså inte i utredningens uppdrag) samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Utredningen hade i sina direktiv en rad fokusområden inklusive bland annat: kartläggning av tolkresurser, struktur för olika utbildningsvägar, analys av auktorisationssystemet och behovet av tillsyn.

I betänkandet går utredningen först igenom en bakgrund kring tolksystemet idag med till exempel begreppsfrågor och omfattning. En obalans mellan samhällets efterfrågan på tolktjänster och tillgången på tolkar beskrivs samtidigt som utredningen konstaterar att många tolkar arbetar deltid. Ett identifierat grundläggande problem är att många tolkar saknar formell kompetens, dvs. kompetens som är bedömd av utbildningsinstitution eller myndighet och dokumenterad. I omfattning står kommuner och landsting för två tredjedelar av kostnadsvolymen för offentliga tolktjänster i Sverige.

Därefter går utredningen igenom det offentligas roller och arbete kring tolktjänster, tolkarnas arbetsmarknad och utbildningsfrågor. Utbildning ges i dag inom högskolan, folkhögskolor och studieförbund, i form av uppdragsutbildning (arbetsmarknadsutbildning) eller genom olika kurser och introduktionsprogram genom tolkförmedlingar eller i annan regi. Myndigheten för yrkeshögskolan har även beviljat medel för anordnare av försöksverksamhet med tolkutbildning inom yrkeshögskolan. Dessa anordnare planerar att starta tolkutbildningar våren 2019.

Många tolktjänster förmedlas via en tolkförmedling, dvs. oftast ett företag som administrerar bokning och fakturering m.m. Enskilda tolkar kan vara knutna till olika förmedlingar och offentlig sektor upphandlar oftast sina tolktjänster via tolkförmedlingar.

Utredningen innehåller också bland annat kapitel om tillsyn och granskning, barn som tolkar och teknisk utveckling. En sammanfattning av utredningens förslag följer nedan.

Förslag om utbildning (6.8)

Utredningen föreslår att det tillförs cirka 1 500 nya utbildningsplatser fram till 2024. Detta innebär enligt utredningen att högskolans tolkutbildning ska förlängas, fördjupas och förläggas till ytterligare lärosäten, att Universitetskanslersämbetet får i uppdrag att fastställa en särskild yrkesexamen med inriktning mot tolkning i talade språk och att resurser avsätts för utökad tolkutbildning och validering inom högskola och folkbildning. Utredningen konstaterar också att en ökad betydelse bör läggas vid mindre frekventa språk, yrkeshögskolans beslutade försöksverksamhet ska följas och utvärderas och att arbetsmarknadsutbildningen till tolk bör avvecklas från 2019.

Förslag om auktorisation (7.8.2)

Idag registreras utbildade och auktoriserade tolkar hos Kammarkollegiet vilket utredningen anser ska bibehållas, men med viss utveckling. Yrkesexamen inom högskolan till tolk i talade språk

föreslås motsvara den kunskap som krävs för kvalificerat och självständigt arbete som auktoriserad tolk. Högskolan föreslås att tillsammans med Kammarkollegiet utveckla de auktorisationsprov som krävs för tolkar med annan utbildning än högskolans yrkesexamen och att auktorisation från 2024 ska förutsätta godkänd utbildning till tolk. Begreppet allmän tolk föreslås att utmönstras ur författning och att förordningen (1984:140) om allmän tolk ska upphävas.

Förslag om tolklag (7.8.3)

Utredningen föreslår ny lagstiftning samt anknytande förordning som ska ersätta delar av befintlig reglering på området. Den nya tolklagen föreslås reglera anlitaandet av tolk i talade språk hos statliga myndigheter. Lagen ska också innehålla bestämmelser om registrering, auktorisation och tillsyn över tolkar, god tolksed, registrering och tillsyn över tolkförmedlingar som förmedlar tolktjänster till offentlig sektor.

Förslag om råd för tolk- och översättarfrågor (7.8.4)

I utredningen föreslås att ett råd för tolk- och översättarfrågor föreslås ersätta Kammarkollegiets nuvarande nämnd för frågorna och rådet ska regleras i myndighetens instruktion.

Förslag om tillsyn (8.7)

På området tillsyn föreslås att registrering och tillsyn av tolkförmedlingar som arbetar mot offentlig sektor ska genomföras av länsstyrelserna. Kammarkollegiet utövar tillsyn av auktoriserade tolkar och tolkar med godkänd utbildning. Tillsynen ska bygga på system för egenkontroll kompletterat med systematisk tillsyn och tillsynsfrågorna föreslås regleras i ny tolklag och tolkförordning från 2020.

Förslag om styrning och samverkan (8.8)

Kring styrning och samverkan lämnar utredningen endast förslag som rör staten, bland annat om en enhetlig statlig tolkportal, prövning av inrättande av egen tolkresurs inom staten och att staten från 2024 huvudsakligen ska använda tolkar som är auktoriserade eller har godkänd utbildning.

Förslag om barn- och anhörigtolkning (9.5)

Utredningen föreslår ett förbud mot att använda barn som tolkar och att undantag endast medges för ”viss enkel informationsgivning som inte kan anstå, vid fara för dödsfall, allvarlig sjukdom eller skada, samt om det annars föreligger synnerliga skäl”.

Förslag om beställarkompetens och tolkning för barn (9.5.1)

Kammarkollegiet föreslås få i uppdrag att ta fram utbildnings- och informationsmaterial riktade till tolkanvändare inom offentlig sektor och att insatserna särskilt ska beakta vikten av barnperspektivet.

Förslag om uppdrag gällande terminologi (11.4)

Utredningen föreslår att Institutet för språk- och folkminnen med dess Språkråd får i uppdrag att utveckla en modell för samverkan och utveckling av flerspråkig terminologi som grund för tolkning och översättning. Förslaget säger också att berörda myndigheter får i uppdrag att bistå i arbetet med syftet att på sikt utveckla en gemensam basterminologi som stöd för tjänster och tekniska applikationer.

Förslag om finansiering (13.5)

Utredningens förslag om finansiering rör endast finansiering till de förslag som rör staten på olika sätt, till exempel föreslås en del av de anslag som idag går till arbetsmarknadsutbildning som tolk att omdisponeras.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens användande av tolktjänster

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen använder tolktjänster i mötet med Malmöbon i olika sammanhang. Den främsta regleringen förvaltningen har att förhålla sig till är 13 § förvaltningslagen som säger att ”en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska”.

Malmö stad har ett upphandlat ramavtal för tolktjänster där kommunen använder sig av en tolkförmedling, Språkservice Sverige AB, för uppdrag avseende kontakt- och telefontolkning. I ramavtalet har Malmö stad listat 66 olika språk där tolk ska kunna förmedlas. Det finns i avtalet tre olika kompetensnivåer på de tolkar som kan bokas via förmedlingen:

- auktoriserade tolkar (AT)
- grundutbildade tolkar (GRT)
- övriga tolkar (ÖT).

Exempel på skillnad i tolkarvode mellan de olika nivåerna är att auktoriserade tolkar för en timme debiterar 409 kronor jämfört med 300 kronor för en övrig tolk.

Auktoriserade tolkar är de som auktoriserats av Kammarkollegiet och grundutbildade tolkar har genomgått utbildning som är under statlig tillsyn. De övriga tolkarna har gått tolkutbildningar utan statlig tillsyn, minst grund/introduktionsutbildning (30 timmar) i tolketik och tolkmetoder.

Under 2018 har hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen fakturerats för tolktjänster om cirka 560 000 kronor exklusive moms (utgör cirka 2,7 % av Malmö stads totala inköp av tolktjänster 2018). Cirka 200 000 kronor av summan omfattar teckenspråkstolk. Ett stickprov av samtliga fakturerade tolkbeställningar under en månad hösten 2018 visar att 84 stycken tolktillfällen beställts. Av dessa utgjordes tolkarna i 10 fall av auktoriserade tolkar (12 %), i 32 fall av grundutbildade tolkar (38 %) och i 42 fall av övriga tolkar (50 %).

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningens ställer sig i stort positiv till de förslag i utredningen som avser en ökad kvalitet och professionalisering av tolktjänster, men ser risker att kostnaderna för tolktjänster kommer att öka och att det kan komma att råda brist på auktoriserade tolkar framöver, särskilt inom mindre frekventa språk. Synpunkter på utredningen och dess förslag redovisas i förvaltningens förslag till yttrande.

Ansvariga

Gisela Gréen, förvaltningsdirektör